

Південна фундація педагогіки

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ТЕОРЕТИЧНІ
ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ»**

27-28 січня 2012

ОДЕСА

ББК 74.00+88
УДК 37.01 + 159.9
Т-33

Теоретичні та методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології.
Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна
27 – 28 січня 2012 року). Одеса, ГО «Південна фундація педагогіки», 2012. - с.
72.

ББК 74.00+88
УДК 37.01 + 159.9
Т-33

**«ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ»**

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ.....	8
Панібратенко В. В.....	8
МОТИВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ДОСЯГНЕННЯ ПРИ МИМОВІЛЬНОМУ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННІ ТА БЕЗПОСЕРЕДНЬОМУ ВІДТВОРЕННІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ	
Самулевич Т. Є.....	10
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ТА ОСОБИСТОТІ ПІДЛІТКІВ В СИСТЕМІ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ	
Зімовін О. І.	11
АКТИВУЮЧА ТА ІНГІБУЮЧА ПІДСИСТЕМИ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОГО І ВОЛЬОВОГО РІВНІВ РЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ	
Лось О. М.....	13
АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРА КАК ФОРМА ПРОЯВЛЕННЯ ДИСГАРМОНІЧНОЇ ЛІЧНОСТІ	
Манько Н. В., Ревуцька О. В.	15
ПРОГНОСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	
Онуфрієва Л. А.....	17
ПЕРЕДУМОВИ ДОСЯГНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ	
НАПРЯМ 2. ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ	19
Перепечіна Н. М.....	19
АДАПТАЦІЯ КУРСАНТІВ ДО СЛУЖБОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВНЗ МВС УКРАЇНИ	
НАПРЯМ 3. ПЕДАГОГІЧНА ТА КОРЕКЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ.....	21
Колтунович Т. А.....	21
ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ І ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ	
Мачушник О. Л.....	23
ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ	
Рібцун Ю. В.	25
ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ІЗ ФФНМ	
Хільченко О. Г.....	27
ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТ – КОМПЮТЕР	
НАПРЯМ 4. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	30
Білюнас А. В.....	30
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	

Коприцька О. М.	31	НАПРЯМ 7. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ	56
Линишук Юлія Г.	31	Крамаренко А. О.	56
Песчеренко В. В.	33	Впровадження дистанційної форми навчання на базі платформи MOODLE при підготовці студентів заочного відділення у Маріупольському навчально-консультаційному центрі Донну	57
Шандра Н. А.	34	Маліновська Н. Я.	57
Соловей Л. А.	35	Використання інформаційних технологій у самостійній пізнавальній діяльності студентів	59
Яшин Н. Ю.	37	Шебаніч В. Г.	59
НАПРЯМ 5. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	39	Використання інформаційно-комунікаційних технологій як сучасного методу формування суб'єктності соціально-компетентного випускника	60
Бобеля С. І.	39	Степанишина О. В.	60
Чикалова М. М.	40	Формування професійних творчих здібностей майбутніх економістів засобами проєктних технологій	62
Федосова І. В.	42	Гаврилюк Т. В.	62
Пархомчук М. М.	44	Особливості дитячої цільової аудиторії – споживачів відеопродукції для дітей	64
Шандрук С. І.	46	НАПРЯМ 8. ПЕРЕХІД ДО БАГАТОРІВНЕВОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	64
Теклюк Г. П.	47	Коломієць С. С., Демиденко О. П.	64
НАПРЯМ 6. ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ, СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ	49	Науково-методична концепція фахової підготовки студентів на мовній випусковій кафедрі технічного університету в аспекті завдань нової освіти XXI	66
Бобринцева Н. М.	49	НАПРЯМ 9. УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНИЗАЦІЇ.....	66
Демиденко О. П.	50	Самсонова А. А.	66
Васильєва С. А.	52	Управління научно-дослідницькою роботою в Україні кінця XX - початку XXI вв.	
Жидкова Н. М.	54		

C. 23

Мачушник О.Л.

асистент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Проблема пізнавальної активності здавна цікавила вчених. Найдавніші витoki ідеї активності можна віднайти ще в уявленнях первісної людини про надприродні сили, які керують не лише явищами природи, але й долями самих людей. Науковці нашого часу приділили цій проблемі достатньо уваги. У А. Адлера люди мають творчу силу, що дає їм можливість бути творцями свого життя, а "вільна, усвідомлена активність є визначальною рисою людини" [1, с. 166]. Е. Фромм висловив думку про "відчужену" й "продуктивну" активність особистості. "Відчужена" активність – це відділення особистості від діяльності,

професії, її результату. "Я не відчуваю себе діяльним суб'єктом своєї активності, швидше я сприймаю результат своєї активності, як щось таке, що знаходиться "поза мною", вище за мене, в стороні від мене та протистоїть мені" [2,

С. 24

с. 116]. Під "продуктивною" активністю автор розумів активність особистості як вияв її потенцій, як єдність її "Я" та діяльності.

Представники гуманістичної психології також акцентували свою увагу на активності. Людина – це "відкрита система", яка намагається встановлювати все більш плідні зв'язки з оточуючим середовищем. Творча, антигомеостатична особистість прагне до порушення гомеостатичної рівноваги, вона спрямована на досягнення і весь час ставить собі все важчу мету. У такої людини задоволення інтересу не веде до його зникнення, він, навпаки, посилюється. Г. Олпорт вважав провідною властивістю особистості її активність. Людина – істота, яка прагне до встановлення і збереження певного рівня напруги. А. Маслоу визнавав творчість вищим рівнем активності людини. К. Роджерс наголошував, що на активність дитини впливає лише те знання, яке нею привласнене, яке пов'язане з відкриттям, що вона його зробила самостійно.

Науковці вітчизняної психологічної школи також відводили питанню активності особливу роль, адже психічна активність є необхідним атрибутом існування і функціонування психіки. Вагомий вклад у вивчення пізнавальної активності внесли Д. Б. Богоявленська, Л. І. Божович, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, О. М. Леонт'єв, Л. О. Лісіна, О. М. Матюшкін, Н. А. Менчинська, В. О. Моляко, С. Л. Рубінштейн, Н. Ф. Тализіна, І. С. Якиманська та інші. Автори визначали пізнавальну активність, як стан, як якість особистості, як її властивість, як діяльність, як її міру або ціль, як засіб досягнення результатів, як сам результат. Така різноманітність визначень вказує на те, що пізнавальна активність є складним утворенням, вивчати яке, як єдине ціле, на даному етапі розвитку науки ще важко.

Зважаючи також на велике різноманіття проявів активності у повсякденному житті, та на відмінності у підходах авторів до пояснення цього феномену, поняття "активність" досі не має однозначного визначення у психологічній науці. Як вказував В. А. Петровський, "активність" виявляється розчиненою в категоріях "праця", "діяльність", "практика", в поняттях "поведінка", "активація", або ж, зрештою, визначається через перерахування ряду властивостей організму (здатності до самозбереження, саморегуляції і т.д.). Тому різні автори, виходячи з даної ситуації, вивчають пізнавальну активність, умови її виникнення й розвитку у зв'язку з іншими видами діяльності людини.

К. О. Абульханова-Славська пише про структуру активності як про семантичний інтеграл, який включає динамічні тенденції і особистісні механізми: домагання, саморегуляцію та задоволеність. За В. З. Коганом, активність є інтегральною видовою властивістю людини. У В. А. Крутецького діяльність – це активність людини, спрямована на досягнення свідомо поставлених цілей, пов'язаних із задоволенням її потреб і інтересів, на виконання вимог до неї з боку суспільства і держави. Активність виражається у різнобічній діяльності, яка спрямована на пізнання, зміну, перетворення навколишнього світу, на зміну власної природи, свого психічного складу. І одночасно науковець говорить про активність, як про одну із найважливіших загальних властивостей особистості, яка проявляється в діяльності, у процесі взаємодії з оточуючим середовищем: Нормальним станом людини, якщо лише вона не спить, є її активний та діяльний стан. Поки людина живе, вона постійно чимось зайнята, проявляючи активність – зовнішню (дії, рухи, операції, м'язові зусилля) чи внутрішню (психічна активність, яка спостерігається навіть у нерухомої людини, коли вона розмірковує, читає, згадує і т. д.). Проте розділити активність на зовнішню і внутрішню, вважає автор, можна лише умовно, адже робота думки навіть тоді, коли людина зовні не виявляє активності, пов'язана із мовленнєвими мікрорухами (які можна зареєструвати). На це вказував і Д. М. Узнадзе, говоривши, що природним станом людини є

активність, і знаходиться у бездіяльності, – і то у відносній бездіяльності, вона може лише під час відпочинку.

Г. С. Костюк визначав активність як здатність змінювати навколишню дійсність у відповідності до особистих цілей, потреб, поглядів. Він наголошував на особливій ролі активності для розвитку особистості, адже дитина за своєю природою є активною та діяльною істотою. На думку П. П. Блонського, виховання звичок і активності формує свідому і стійку людину. Активність розумілася ним, як діяльність, яка пов'язана з вольовим зусиллям. Вчений вважав, що потрібно виховати людину, яка діяла б не як безвідмовний автомат, а як активна істота, яка є джерелом своїх дій. Л. С. Виготський, вказавши на соціальну природу психічної активності людини та її детермінованість засвоєнням певних форм соціального досвіду в ході онтогенетичного розвитку, особливу роль відводив появі та застосуванню штучних знаків-стимулів. Активна роль поведінки, згідно з ним, заключалася у створенні знаку-стимулу, а сама поява нових стимулів була результатом активної діяльності людини. Д. М. Узнадзе із співробітниками досліджували несвідому сферу активності, яка розглядалася як готовність до певної діяльності (установка), яка виникає за наявності двох факторів – потреби і ситуації, в якій вона може бути задоволена. С. Л. Рубінштейн розглядав діяльність, як специфічну для людини форму активності, спрямовану на свідому перебудову світу, де суб'єкт в своїх діях не лише виявляється, але формується і визначається. На думку Н. С. Лейтеса, найпершою умовою розвитку здібностей та обдарованості необхідно вважати внутрішню активність людини, її наполегливість, можливість саморегуляції, яка у молодших школярів виступає як допитливість.

С. 25

Ш. О. Амонашвілі вважав, що пізнавальна активність (як і учбова) складається з множини автономних одиниць. Однією такою одиницею є пізнавальна діяльність, яка є конкретним виявом неперервної і висхідної пізнавальної активності. Структура пізнавальної активності – це мотив, як сила,

яка рухає цю активність, об'єкт пізнання, способи і засоби дій з об'єктом з метою його засвоєння, результат пізнавальної активності. За М. І. Лісною, пізнавальна активність – це стан готовності до пізнавальної діяльності, стан, який передує діяльності та породжує її.

Кожен з дослідників доклав свою частку до розуміння різних граней активності. "Самостійний статус поняття активності в категоріальному апараті сучасної науки, – як зазначає І. А. Джидар'ян, – визначився на лінії перетину ряду близьких до неї за змістом категорій як необхідний та закономірний процес розвитку наукового знання" [3, с. 58]. Як бачимо, пізнавальна активність є досить багатоплановим явищем, що потребує подальшого вивчення. Тому наше подальше дослідження стосуватиметься вивчення структури пізнавальної активності та чинників, що її визначають.

Література:

1. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение). / Пер. с англ. С. Меленевская, Д. Викторова. Санкт-Петербург. – СПб: Питер Ком, 1998. – 608 с.
2. Фромм Э. Иметь или быть? – М., 1990 – 336 с.
3. Джидарьян И.А. Категория активности и её место в системе психологического знания // Категории материалистической диалектики в психологии / Отв. ред. Л.И.Анцыферова. – М.: Наука, 1988. – 245 с.